

เทศน์เช้า วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๒

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เราพูดไว้เอง เวลาเทศน์เราจะเน้นย้ำมากกว่า “สัพเพ ชัมมา อนัตตา” สภาวะธรรมเป็นอนัตตา สภาวะธรรม แต่เวลาเราบอกว่าสติกับสมาธิไม่ใช่อนัตตา เขาบอกเราพูดเองนะว่าสัพเพ ชัมมา อนัตตา ธรรมะเป็นอนัตตาทั้งหมด ธรรมะนะ แล้วสติ สมาธิ ทำไมไม่เป็นอนัตตา สติสมาธิ เราบอกว่าเป็นอนิจจัง สติ สมาธินี้เป็นอนิจจัง แต่ว่าสัพเพ ชัมมา อนัตตา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ธรรมจักร เห็นไหม เทศน์ธรรมจักรตั้งแต่เริ่มต้น

“ทเวเม ภิกขเว ทางสองส่วนเธอไม่ควรเสพ”

ทางสองส่วน อุตตกิลมถานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค สิ่งที่ทำให้ความสุขให้กับตัว ทำความทุกข์ให้กับตัว.. มัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลางๆ เราก็ตีกันว่าทางสายกลาง ทางสายกลางตามความพอใจ ความชอบใจถึงเป็นสายกลางใจ ถ้าไม่สายกลางเราก็ไม่ชอบใจ เห็นไหม นี่ทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลาง สายกลางอย่างไร?

กลางนี่มันเป็นคำพูดใจ เห็นไหม นี่บอกว่าสัพเพ ชัมมา อนัตตา สภาวะธรรมเป็นอนัตตา แน่นอน สภาวะธรรมเป็นอนัตตา เพราะ! เพราะเป็นสัมมาทิฏฐิ สัมมาทิฏฐิความถูกต้อง คำริชอบงานชอบ เพียรชอบ เป็นมรรค ๘ มรรค ๘ เรากำหนดทำสมณะ คีล สมาธิ ปัญญา

คีล สมาธิ ปัญญา! นี่ในมรรคจะแยกเป็นคีล สมาธิ ปัญญา.. ถ้าคีล สมาธิ ปัญญา มีคีล มีสมาธิ มีปัญญา นี่พอมีสมาธิขึ้นมา เห็นไหม จิตมันเข้ากระบวนการของมัน พอจิตเข้ากระบวนการของมันนะ เหมือนถนนนี้ ถนนหนทางมันประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ยางมะตอย หินต่างๆ แยกหินออกไปเป็นถนนได้ไหม? แยกยางมะตอยออกไปเป็นถนนได้ไหม? ไม่ได้หรอก

สติ สมาธิ เราแยกออกไปไม่เป็นมรรค มันจะเป็นธรรมขึ้นมาได้อย่างไร? ธรรมะเป็นธรรมะได้อย่างไร? สติแยกสติโดดๆ แยกสมาธิโดดๆ มันจะเป็นถนนไปไหม? ถนนประกอบไปด้วย คูลิ่งสิ่งที่เขาทำถนนประกอบด้วยหิน ด้วยยางมะตอย ด้วยกรรมวิธีต่างๆ

สัพเพ ชัมมา อนัตตา สภาวะธรรมที่ศีล สมาธิ ปัญญา นี่มันต้องฝึกสมาธิ! ในเมื่อสมาธิไม่ต้องฝึก ในเมื่อสติไม่ต้องทำ สมาธิไม่ต้องฝึก มันจะเป็นอนัตตาไปได้อย่างไร? มันเป็นมิจฉาไหม มันเป็นมิจฉา มันแยกส่วน เห็นไหม มันแยกส่วน มันไม่เป็นตามความจริงของมัน

สัพเพ ชัมมา อนัตตา! สัพเพ ชัมมา อนัตตา! สภาวะธรรมที่เป็นอนัตตา สภาวะธรรมเกิดที่ไหน? สภาวะธรรมเกิดที่บนหัวใจของสัตว์โลก สัตว์โลกนี้บนหัวใจ เห็นไหม คูลิ่งความสุข ความทุกข์ ความรับรู้ต่างๆ ความเศร้า ความหงอยเหงานะ มันเกิดที่ไหน? มันเกิดบนความรู้สึกนะ มันเกิดบนหัวใจของสัตว์โลกนะ สติปัญญามันเกิดที่ไหน? มันเกิดบนหัวใจของสัตว์โลกใช่ไหม?

นี่ถ้ามันเกิดบนหัวใจของสัตว์โลก ถ้ามันมีปัญหาของมัน มีการกระทำของมัน นี่สัพเพ ชัมมา อนัตตา.. สภาวะธรรมเป็นอนัตตาเพราะอะไร? เห็นไหม เถียงกันว่านิพพานเป็นอนัตตา เป็นอนัตตาไง สภาวะธรรมเป็นอนัตตา พระพุทธเจ้าสอนเรื่องอนัตตา สภาวะธรรมเป็นอนัตตา คือกระบวนการเปลี่ยนแปลง กระบวนการบริหารจัดการไง ผลของมันไม่ใช่อนัตตา! ผลของมันนิพพาน ๑ เห็นไหม

สัพเพ ชัมมา อนัตตา สภาวะธรรม นี่อนัตตา อนัตตา.. อนัตตาเป็นกิเลสตัดหาคความทะยานอยาก อนัตตาคือความยึดมั่นถือมั่นของตัว ธรรมะเข้าไปให้เห็นสภาพความเป็นอนัตตา แต่เป็นอนัตตานี้มันเป็นธรรมะแล้วหรือ? เห็นไหม ถ้าธรรมะเป็นธรรมชาติ ทุกสิ่งเป็นธรรมชาติ แล้วธรรมชาตินี้ฝนตกแดดออกเป็นธรรมชาติไหม? ทุกอย่างเป็นธรรมชาติหมดแหละ การเกิดการตายก็เป็นธรรมชาติ

นี่ไงที่บอกว่าสติกับสมาธิเขาบอกว่าเป็นอนัตตา.. ไม่เป็น ไม่เป็นเพราะอะไร? ไม่เป็นเพราะมันไม่มีสถานที่ตั้งใจ ทุกอย่างเกิดขึ้นเพราะมีเรา ทุกอย่างเกิดขึ้นจากการกระทำ ทุกอย่างเกิดขึ้นจากผู้บริหารจัดการ ก้อนหินมันอยู่บนภูเขานะ ต้นไม้มันเกิดตามธรรมชาติของมันนะ ในป่าในเขาไม่มีใครเป็นเจ้าของ เว้นไว้แต่เราปลูกขึ้นมาเป็นของเรา

นี่ก็เหมือนกัน สติไม่ต้องฝึก สติมันเป็นเอง.. สติมันมาจากไหน! สติมันมาจากไหน! กำหนดไปเลยๆ แล้วมันจะเป็นของมันเองโดยความไม่ตั้งใจ แล้วมันเกิดที่ไหน? นี่ไงมันถึงไม่ เป็นอนัตตาไง มันไม่เป็นอนัตตาเพราะมันไม่ได้เกิดโดยความเป็นจริง.. มันไม่ได้เกิดโดยความเป็นจริง มันเป็นอนิจจัง สิ่งที่เป็นอนิจจังนะ สรรพสิ่งในโลกนี้ สสาร แร่ธาตุ ทั้งหมดเป็นอนิจจัง มันมีของมัน มันแปรสภาพของมัน มันมีของมันนะ มันเป็นอนิจจัง มันไม่แน่นอน มันแปรปรวนของมันเป็นธรรมดา สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง

สติก็เหมือนกัน สติเกิดจากจิตไม่ใช่จิต สมาธินะคุณิเราไม่ต้องฝึกสมาธิก็มีสมาธิ คนนี้ ธรรมดามีสมาธิสั้น สมาธิยาว คนที่มีสมาธิยาว คนที่มีสมาธิตั้งมั่น ทำอะไรไม่มีความ ผิดพลาดเลย นี่ก็คือสมาธิไง สมาธิแล้วมันเป็นอนัตตาไหมล่ะ? ไม่เป็นอนัตตาเพราะอะไร? เพราะ เรามีสมาธิอยู่แล้ว

นี่ผู้ประกอบงานทางโลกเขามีสมาธิของเขาอยู่แล้วนะ คนสมาธิดี นักวิทยาศาสตร์สมาธิ เขาดีมาก เขาทำอะไรของเขาดีมาก เป็นอนัตตาไหมล่ะ? ไม่เป็นอนัตตาเพราะมันไม่เป็นธรรมะ ใจ มันเป็นโลก เป็นโลกเพราะอะไร? เพราะเขาใช้ชีวิตประจำวัน เขาใช้ชีวิตประจำวันของเขา เขาเอาสิ่งนี้มาเป็นประโยชน์กับเขา มันไม่เป็นธรรมะไง มันไม่เป็นโลกุตตรธรรม ไม่เป็นธรรมะที่ เราจะชำระกิเลสไป เราถึงบอกว่ามันเป็นอนิจจัง

สมาธิของพวกโยม พวกที่เขามีสมาธิดี เขาทำงานดี ผู้บริหารจัดการนี้ไอ้โฮ.. สมาธิเขาดี มาก พอสมาธิเขาดีจิตเขามั่นคงมาก มั่นคงมากเขาควบคุมนะ เขาบริหารจัดการ คุณิเวลาวิกฤติ ต่างๆ ผู้บริหารเขานิ่งมากเลย นี่เวลาวิกฤตินะ ใครยั้งนิ่งเท่าไ้หระ คนนั้นยังบริหารจัดการได้ดีมาก เลย มันเป็นอนัตตาไหมล่ะ? อนัตตาหรือเปล่า?

นี่มันเป็นผลประโยชน์ของโลกๆ เขา มันเป็นอนิจจัง เพราะบางทีนะเขานิ่งมากเลย พอ วิกฤตินั้นผ่านไปนะ กลับไปนะไอ้โฮ.. เขาทุกข์มากเลย เขาบอกว่าตอนนั้นเขาต้องแก่นำคุณเลย เพราะเป็นผู้นำ เป็นผู้บริหารจัดการ นี่ไงมันเป็นอนิจจัง อนิจจังเพราะมันสร้างขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับ ไป มันเป็นอนิจจัง มันเป็นอนิจจังเพราะมันเป็นมิจฉา มันเป็นเรื่องโลกๆ มันไม่เป็นธรรม ไม่ เป็นธรรมเพราะมันไม่เกิดโดยการบริหารจัดการของเรา ไม่เกิดบนจิตของเรา บนความรู้สึกรักของเรา

ศีล สมาธิ ปัญญา.. สติต้องฝึก ฝึกขนาดไหนมันเป็นธรรมชาตินะ เขาว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ ทุกอย่างเป็นธรรมชาติ ถ้าเป็นธรรมชาตินะไอน์สไตน์มันเป็นศาสดาไปแล้ว ไอน์สไตน์เป็นเจ้าของทฤษฎีสัมพัทธภาพ เป็นธรรมชาติใหม่? เป็นวิทยาศาสตร์ใหม่? แล้ว ไอน์สไตน์เป็นอะไร? ไอน์สไตน์เป็นอะไร? ก็ตายเปล่าไป

นี่ไงมันไม่เป็นธรรม มันไม่เป็นธรรมก็เป็นโลกใจ ไอน์สไตน์เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้เลยนะ แล้วเราไปเรียนรู้กัน เห็นไหม เรียนรู้กันแล้วว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ นี่ทฤษฎีสัมพัทธภาพมันก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง เป็นสัจจะความจริงอันหนึ่ง แล้วได้อะไรล่ะ? ได้อะไร?

นี่ไงธรรมะเป็นธรรมชาติไป เพราะอะไร? เพราะมันไม่ลงหลักปักฐาน มันไม่ลงเป็นโลกุตตรธรรม มันไม่เข้าถึงหัวใจใจ เราถึงต้องตั้งสติของเรา ทำสมาธิของเรา เห็นไหม นี่สัพเพ ชัมมา อนัตตานิฏุก คำว่าสัพเพ ชัมมา อนัตตา ระยะเวลา ระยะการเปลี่ยนแปลง ระหว่างทำโครงการ ยังไม่จบสิ้นกระบวนการ นี่อนัตตา โครงการนี้มันจะเจริญเติบโตไปเรื่อยๆ โครงการนี้มันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ

ดูเราสร้างบ้านแปลงเมือง ระหว่างที่เรากระทำอยู่นี้มันเป็นอะไร? เห็นไหม มันเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ มันพอกพูนขึ้นมา มันเจริญของมันขึ้นไป นั่นนะอนัตตา แต่ยังไม่จบนะ จบสิ้นกระบวนการ ทำจบปั๊บนี้ผลของมัน ผลของมัน เห็นไหม นี่ธรรมะเหนือโลกๆ เพราะมันเหนือธรรมชาติ ธรรมะเหนือธรรมชาติมันเหนืออย่างไร?

นี่ไงธรรมะเหนือธรรมชาติ เพราะถ้าธรรมะเป็นธรรมชาติ ไอน์สไตน์เป็นศาสดาแล้ว ไอน์สไตน์นี่เป็นพระพุทธเจ้า เพราะไอน์สไตน์เป็นเจ้าของทฤษฎีเหมือนกัน แต่เวลาธรรมของพระพุทธเจ้า เวลาตรัสอริยสัจขึ้นมาเป็นพระพุทธเจ้าได้อย่างไร? เป็นพระพุทธเจ้า เห็นไหม บุปเพณิวาสนาสติปัญญา พอจิตสงบเข้าไปนี่ย้อนข้อมูลอดีต ย้อนข้อมูลในใจ ไอน์สไตน์ไม่รู้อย่างนี้ ไอน์สไตน์นี่ทฤษฎีเรื่องโลกคือเรื่องโลก เรื่องความเป็นไปของจักรวาล แต่ไอน์สไตน์ไม่เห็นใจของตัวเอง ไอน์สไตน์ยังงงในตัวเองนะ ไอน์สไตน์ไม่รู้จักตัวเอง เพราะอะไร? เพราะจิตไม่เคยสงบเข้ามาถึงตัวมันเอง ถ้าจิตสงบถึงตัวมันเองนะ เอ๊ะ! เอ๊ะ! เห็นไหม

นี่สัพเพ ชัมมา อนัตตา มันจะเป็นตรงนี้ เป็นตรงที่ว่าสภาวะธรรม สภาวะธรรมเกิดบนกองกิเลส เกิดบนภพ เกิดบนหัวใจ เกิดบนพุทธะ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ผู้ที่สะสม ความคิดเกิดที่นี้ ชีวิตเกิดที่นี้ นี่ความเกิดความตายเกิดที่นี้ เพราะตัวนี้คือตัวจิต ตัวภพไป ตัวปฏิสนธิวิญญาน

มันเวียนตายเวียนเกิดไง พอเวียนตายเวียนเกิด นี่เจอพุทธะที่ไหน มาพุทธะที่นั่นไง เจอสภาวะแบบนี้ไง

นี่ตั้งสติแล้วทำความสงบเข้ามา มันเข้ามาถึงฐานที่ตรงนี้ พอฐานที่ใจ แล้วใจมันออกสู่ออกเห็น ออกสู่ออกเห็นในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม นี่สัพเพ ชัมมา อนัตตา มันจะเกิดอย่างนี้ สัพเพ ชัมมา อนัตตา.. นี่สัพเพ ชัมมา อนัตตา มันจะเกิดเมื่อเป็นธรรมในธรรมจักร ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ กุปปธรรม อกุปปธรรม

นี่โยมจะงง วันนั้นเราเทศน์เราก็เข้าใจแล้ว เราอุตสาห์ปู่พื้นมาก่อนนะ เรายกตั้งแต่ลมเห็นใหม่ ยกให้เห็นว่าวัตถุ สสาร มันแปรสภาพ มันเป็นอนิจจัง มันไม่เป็นสภาวะธรรมหรือเห็นใหม่ คือนั้นเราเทศน์ เราบอกว่าสติ สมาธิ มันเกิดกับจิต ไม่ใช่จิต มันเป็นอาการ มันเป็นสสารอันหนึ่งนะ สสารผู้ที่มีหัวใจที่ละเอียดอ่อน เพราะพระพุทธเจ้าบอกเทศน์ที่เขาภิษณกุฏ กับที่ในถ้ำสุกรขาคา หลานพระสารีบุตรจะมาต่อว่าพระพุทธเจ้าว่าไม่พอใจ คือไม่พอใจว่าพระพุทธเจ้าเอาตระกูลของพระสารีบุตรมาบวชหมดเลย พระพุทธเจ้าก็ถามว่า

“ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งต่างๆ เธอต้องไม่พอใจอารมณ์ความรู้สึก”

นี่ใจความคิดใจ อารมณ์ความรู้สึกเป็นสสารอันหนึ่ง อารมณ์นั้นเป็นวัตถุอันหนึ่ง เธอต้องไม่พอใจอารมณ์ที่เธอคิดไม่พอใจเขาด้วย อารมณ์ที่คิดนี้ เราไม่พอใจเขา เราต้องไม่พอใจความคิดเราก่อน นี่พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้เลย แล้วสตินี้มันเกิดจากไหน? เห็นใหม่ อารมณ์ความรู้สึกเป็นสสารอันหนึ่ง ไม่ใช่ตัวจิตนะ ความคิดไม่ใช่จิต ความคิดเกิดมาจากจิต ความคิดเกิดมาจากฐานที่ตั้ง

สติเกิดมาจากไหน! สมาธิเกิดมาจากไหน! แล้วสมาธิมันเกิดขึ้นมานี้ เห็นใหม่ สิ่งนี้เราปูพื้นฐานมา เราก็กะแล้วว่ามันต้องงง กิ่งจริงๆ เสร็จแล้วต้องมาถามอีก นี่ใจมันละเอียดขนาดนี้ แล้วเวลาปฏิบัติกัน ดาสี ดาสา ยายมี ยายมา ๗ วันเป็นพระโศดาบันนี่ มันเป็นไปไม่ได้หรอก มันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

เพราะธรรมะนี้ ธรรมเหนือโลกมันละเอียดลึกซึ้งนัก แล้วคนปฏิบัติจะรู้ว่าวุฒิภาวะของคนจะเข้าได้แค่ไหน? คนละเอียดมากน้อยได้แค่ไหน? ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้หลวงตาท่านพูดบ่อย ฟังท่านนี้ก็สะเทือนใจ แต่คนไม่คิดปฏิบัติก็ย่งผ่านไปนะ

ท่านบอกว่าธรรมะนี้ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ใช่ตุ๊กตานะ ไม่ใช่เด็กเล่นขายของนะ ท่านบอกว่าเดี๋ยวนี้ธรรมะเอามาเป็นเครื่องเล่น เป็นเหมือนตุ๊กตา แบบว่าของมันไม่มีคุณค่า เหมือนตุ๊กตาใจ ตุ๊กตาเด็กก็เล่นได้ ใครก็เล่นได้ ธรรมะนี่เอามาลูบเล่น เอามาลูบๆ คลำๆ มันไม่เป็นความจริงใจ แต่ถ้าลองปฏิบัติจริงสิ ให้มันรู้จริงเห็นจริงขึ้นมา แล้วเราไม่พูดกันแบบนี้

นี่วันนี้พูดนะ แก้ปัญหา แก้ปัญหาว่าทำไมสัพเพ ชัมมา อนัตตา แล้วสติ สมาธิ ถึงไม่เป็นอนัตตา.. ถ้าสติ สมาธิ มันเกิดโดยสัมมาทิฐิ เกิดโดยความถูกต้องตั้งแต่ตั้งสติแล้วเป็นสมาธิ เพราะจิตมันรับรู้ เหมือนอาหารนี้เราได้กินรสอาหาร เราจะรู้เลยว่าอาหารนี้รสชาติเป็นอย่างไร? แต่คนไม่เคยกิน ไม่เคยรับรู้ แต่รู้ตามตำรา ก็เลยบอกว่านี่รสเป็นอย่างนั้นๆ อธิบายไป แต่เขาไม่ได้ลิ้มรสนั้นมันเลยไม่เป็นอนัตตา

อนัตตาคือจิตที่มันได้รับรู้ มันได้สัมผัส มันได้รับรู้ เห็นไหม แล้วมันไม่คงที่ ไม่คงที่ เพราะมันเป็นอนัตตา มันไม่คงที่หรอก วงรอบหนึ่งมันก็ไปของมันวงรอบหนึ่งแล้ว แต่ขณะผู้ที่ว่าสติ สมาธิเป็นอนัตตา นี่มันตีความได้หลายชั้นนัก อีกชั้นหนึ่งก็บอกว่า เพราะว่าเป็นอนัตตา ใจไม่คงที่ มันเลยบอกว่ารสชาติไม่มี

อาหารนี้อร่อยนะ ทุกคนบอกว่าอร่อย แต่มันไม่มีรสชาติ เพราะ! เพราะตัวเองไม่เคยจับต้อง มันเลยเป็นอนัตตาใจ อนัตตาคือรสที่มันไม่มีหรือ รอร่อยคือคำพูด แต่รสชาติไม่มี เห็นไหม มันตีความได้ลึกซึ้งไป ถ้าคนพูดคำนี้ออกมา แล้วบอกเป็นอาจารย์สอนนี่แสดงว่าไม่มีพื้นเลย พื้นในใจไม่มีเลย ถ้าพื้นในใจมี บอกว่าสตินี้มันจะเกิดเอง ตกใจปีบสติมาเอง เผลอปีบสติมาเอง มันเป็นไปได้อย่างไร? มันเป็นไปได้อย่างไร? มันเป็นไปได้ไม่ได้! มันต้องฝึกฝนทั้งนั้นแหละ

สติ มหาสติ สติอัตโนมิตี มันจะเกิดขึ้นมา แล้วถ้าเกิดขึ้นมาอย่างนี้เราก้าวเดินไป.. งานเรา นะ คุณิเรทำมาหากินเราทุกข์ยากไหม? เราทำงานเราเหนื่อยยากไหม? นี่งานประกอบอาชีพนะ แล้วงานในธรรมะ เห็นไหม เห็นพระเดินจงกรม เดินไปเดินมา นั่งสมาธิ นี่กว่าพระไม่ทำอะไร หัวใจมันหมุนตุ้ๆ นะ ปัญญา มันจะไล่เข้ามาข้างใน งานอันละเอียดมันต้องมีความรอบคอบมากกว่านี้

เราทำหน้าที่การงานเรายังเหนื่อยยากกันขนาดนี้ แล้วนั่งสมาธิภาวนาเพื่อจะเอาชนะใจของตัวเอง มันจะมาหละหลวม มาทำเอาเล่นๆ กันอย่างนั้นมันเป็นไปได้ พอถึงที่เป็นไป

ไม่ได้ เห็นไหม เวลาคำพูดออกมาเพราะทำไม่ได้ ทำไม่รู้ ทำไม่เห็นก็พูดกันไป นี่เรามาชี้ให้เห็นจริง เราเข้าใจ เพราะเราพูดเองว่าศัพท์ ธรรมะ อนัตตา แล้วพอบอกว่าสติ สมาธิไม่ใช่อนัตตา มันเป็นเรื่องจริง

ไม่ใช่อนัตตาต่อเมื่อคนที่ยังไม่ได้ทำ แล้วทำไม่เป็น แล้วทำไม่ได้ แล้วเขาอ้างคำว่าอนัตตา อนัตตา เห็นไหม สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องแปรปรวนเป็นธรรมดา สิ่งนั้นเป็นเรื่องจริง

“สิ่งใดเป็นเรื่องจริงสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา”

สิ่งใดเป็นทุกข์.. คุณารมณ์ความรู้สึก ความทุกข์ดิ ความทุกข์เรานี้ ถ้าเรามีความทุกข์มากแต่เวลามันเหยียวยา ความทุกข์จะหายไปใช่ไหม? มันเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้ คำว่าอนัตตาของเขาคือไม่มีใจ เราตีความคำว่าอนัตตาของเขาคือไม่มี ไม่มีคือเราไม่ต้องทำ ไม่ต้องทำก็เลยกลายเป็นขี้ลายน้ํา ก็เลยปฏิบัติกันอย่างนั้น เลยไม่ได้อะไรขึ้นมาใจ

นี่เราถึงเอามาเน้น เพราะว่ามันใกล้เคียงกันมาก ถ้าเป็นความถูกต้อง โดยสติ โดยสมาธิ โดยปัญญา ถ้าเกิดขึ้นโดยสติจะความจริง นั่นละศัพท์ ธรรมะ อนัตตา.. ศัพท์ ธรรมะ อนัตตา คือกระบวนการที่การบริหารจัดการ กระบวนการบริหารจัดการขึ้นมาแล้วเกิดผลตกผลึกในหัวใจ ผลตกผลึกในหัวใจนั้นตกผลึกซ้ำแล้ว ตกผลึกซ้ำแล้ว ความตกผลึกซ้ำมันจะเป็นประสบการณ์ของจิต แล้วจิตมันจะมุ่งมั่นหาทางออก เพราะมันได้รับรู้รส

“นี่รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง”

รับรู้รสมันตกผลึกในหัวใจแล้วมันจะขยันหมั่นเพียร คนเห็นไหม คุณใช้เวลาหลวงปู่มั่น ท่านเทศน์ ครูบาอาจารย์บอกว่านิพพานเหมือนอยู่แค่เอื้อม มันจะหยิบเอานิพพานเลย

นี่ก็เหมือนกัน มันตกผลึกในใจ มันมีประสบการณ์ของมัน มันจะค้นคว้าของมัน มันจะมีความมุ่งมั่นของมัน ทำไมเดินจงกรมทั้งวันทั้งคืนได้ นั่งสมาธิกันหามรุ่งหามค่ำ เพราะอะไร? เพราะผลมันแค่เอื้อมใจ แต่นี่เขาบอกว่ามันเป็นอนัตตานะ นอนหลับตื่นขึ้นมาก็จะได้เห็นผล นี่เราเห็นอย่างนั้นเราถึงมาพูด พูดเพื่อยืนยัน นี่ยืนยันกลับมาบอกว่าถ้าเห็นอย่างนี้เวลาคนอื่นเขาแยกแยะไม่ถูก

สัพเพ ชัมมา อนัตตา มันต้องมีศีล สมาธิ ปัญญา หมดแหละ แล้วทำไมสติ สมาธิ อันนี้ไม่
เป็นอนัตตา.. ไม่เป็นอนัตตาเพราะเขาไม่ได้ทำจริง ไม่เป็นอนัตตาเพราะเป็นมิจฉาทิฎฐิ เอวัง